

Skolan som faktor för utjämning av klassrelaterad ohälsa

Förebygg.nu

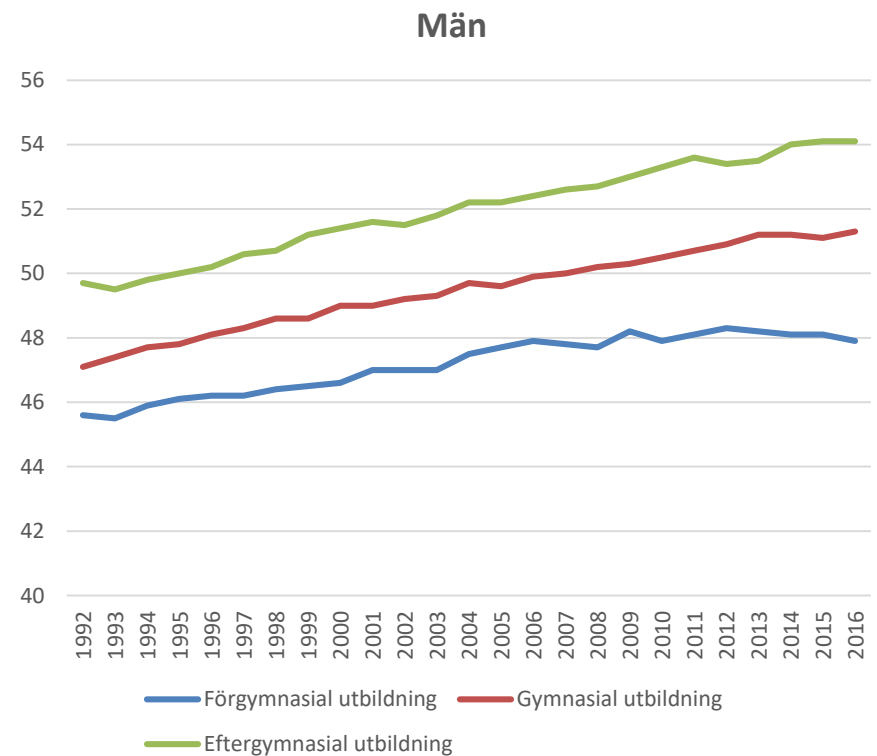
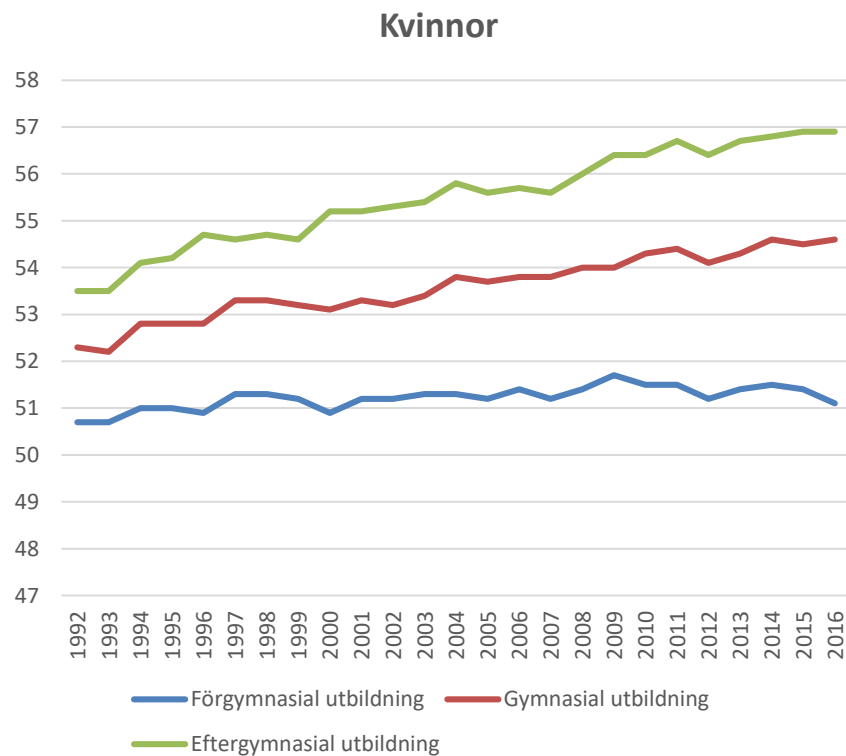
Karl Gauffin

16 november 2017

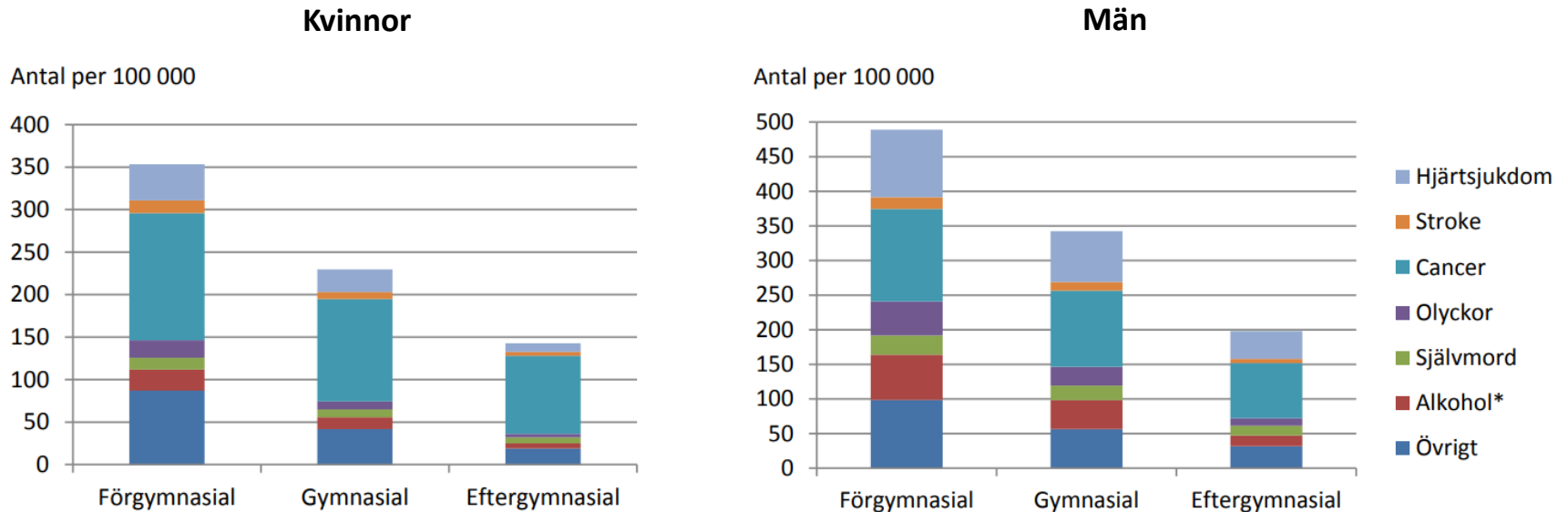
Den ojämlika hälsan i Sverige

Folkhälsan i Sverige är god, men somliga lever kortare och sjukare liv än andra. Graferna visar återstående genomsnittlig livslängd vid 30 års ålder.

Alkohol och den ojämlika hälsan i Sverige

Alkohol bidrar till utbildningsrelaterade skillnader i dödlighet bland män och kvinnor i åldern 35-64 år (2012-2014)

* Enligt Socialstyrelsens index: alkohol eller alkoholrelaterad organskada omnämns på dödsorsaksintyget

Barndomens betydelse

Improve the well-being of girls and women and the circumstances in which their children are born, put major emphasis on early child development and education for girls and boys

- Commission on Social Determinants of Health 2008

Give every child the best start in life

- Fair Society, Healthy Lives. The Marmot review 2010

*Målområde 1: Det tidiga livets villkor.
Inriktningen för att åstadkomma en god och jämlik hälsa bör därför vara att skapa, stötta och stärka en god start i livet genom att alla barn ges grundläggande förutsättningar att utifrån sina villkor utveckla sina förmågor*

- Slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa 2017

Embodiment of inequality

From the Department of Public Health Sciences
Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden

Embodiment of inequality

The translation of childhood social inequality
to alcohol related health disparities later in life

Karl Gauffin

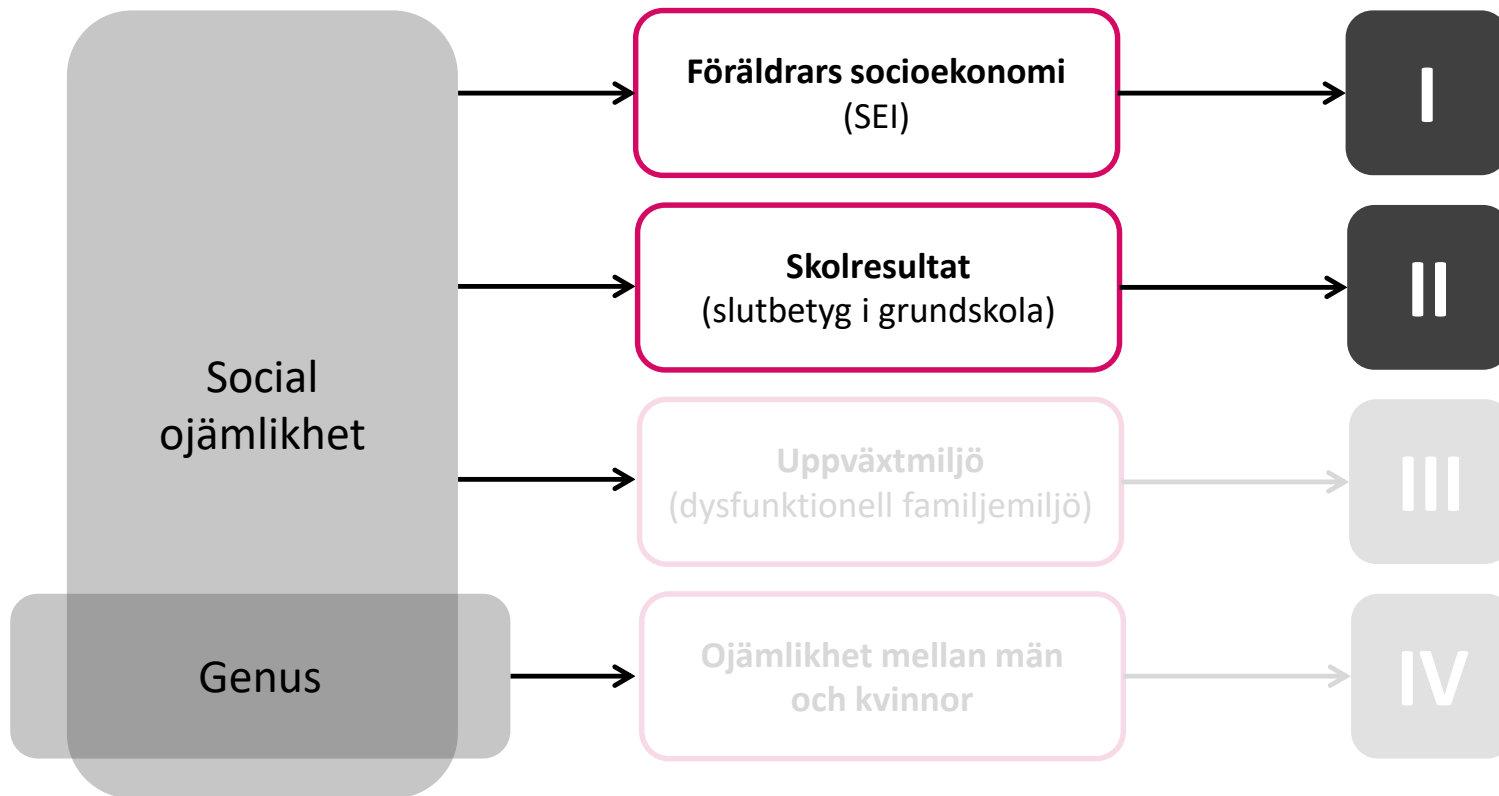
**Karolinska
Institutet**

Stockholm 2015

1. Gauffin K, Hemmingsson T, Hjern A. The effect of childhood socioeconomic position on alcohol-related disorders later in life: a Swedish national cohort study. *J Epidemiol Commun H.* 2013;67(11):932-8.
2. Gauffin K, Vinnerljung B, Hjern A. School performance and alcohol-related disorders in early adulthood: a Swedish national cohort study. *Int J Epidemiol.* 2015.
3. Gauffin K, Hjern A, Vinnerljung B, Björkenstam E. Childhood Household Dysfunction, Social Inequality and Alcohol Related Illness in Young Adulthood. A Swedish National Cohort Study. *PLoS One.* 2016;11(3):e0151755.
4. Gauffin K, Berg L, Allebeck P, Hemmingsson T, Hjern A. Childhood social disadvantage and later alcohol related problems in men and women: a Swedish national cohort study [Manuscript].

Bakgrund till avhandling

Syftet med avhandlingen var att studera sambandet mellan social ojämlikhet i barndomen och alkoholrelaterad ohälsa senare i livet.

Definitioner

Klass

Bygger på SCBs socioekonomiska indelning (SEI) som i huvudsak är baserad på individers yrken.

Föräldrars SEI mättes när barnet var 6-12 år (FoB 85/90)

Tjänstemän på hög nivå	14.1%
Tjänstemän på mellannivå	23.0%
Tjänstemän på låg nivå	14.7%
Facklärd arbetare	17.8%
Icke-facklärd arbetare	20.2%
Övrigt	10.3%

Skolprestation

Bygger på avgångsbetyg i nionde klass.

Betygen standardiserades och delades in i fyra grupper baserat på medelvärde och standardavvikelse:

Höga betyg	14.5%
Medelhöga betyg	34.6%
Medellåga betyg	34.2%
Låga betyg	14.3%
Betyg saknas	2.4%

Registermaterial

1970

1975

1980

1985

1990

1995

2000

2005

2010

Befolkning

1973-1984
Kohorten föds
(n = 948 518)

Föräldrars socioekonomiska position

1985/90
FoB

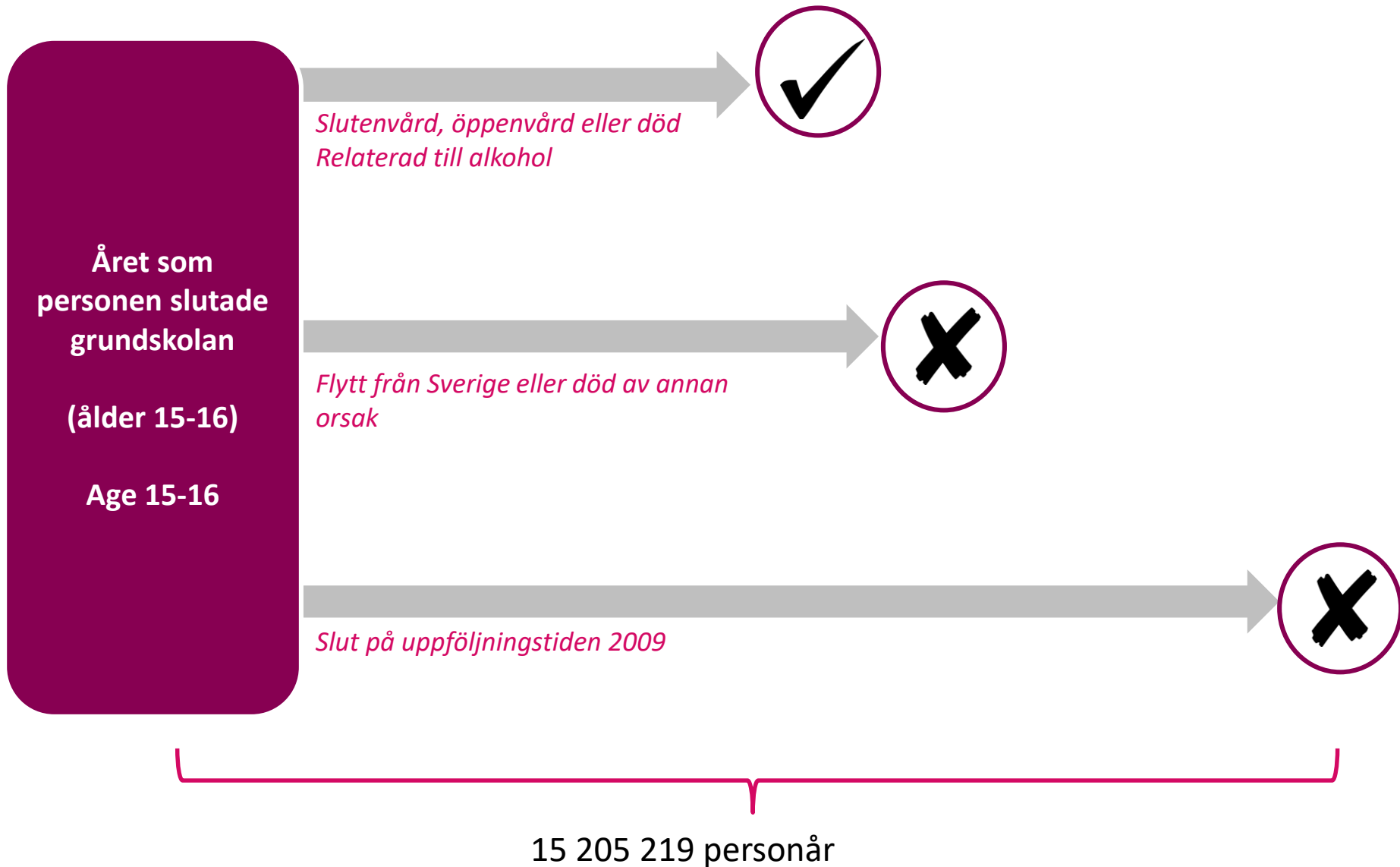
Skolresultat

1988-2000
Betygsregistret

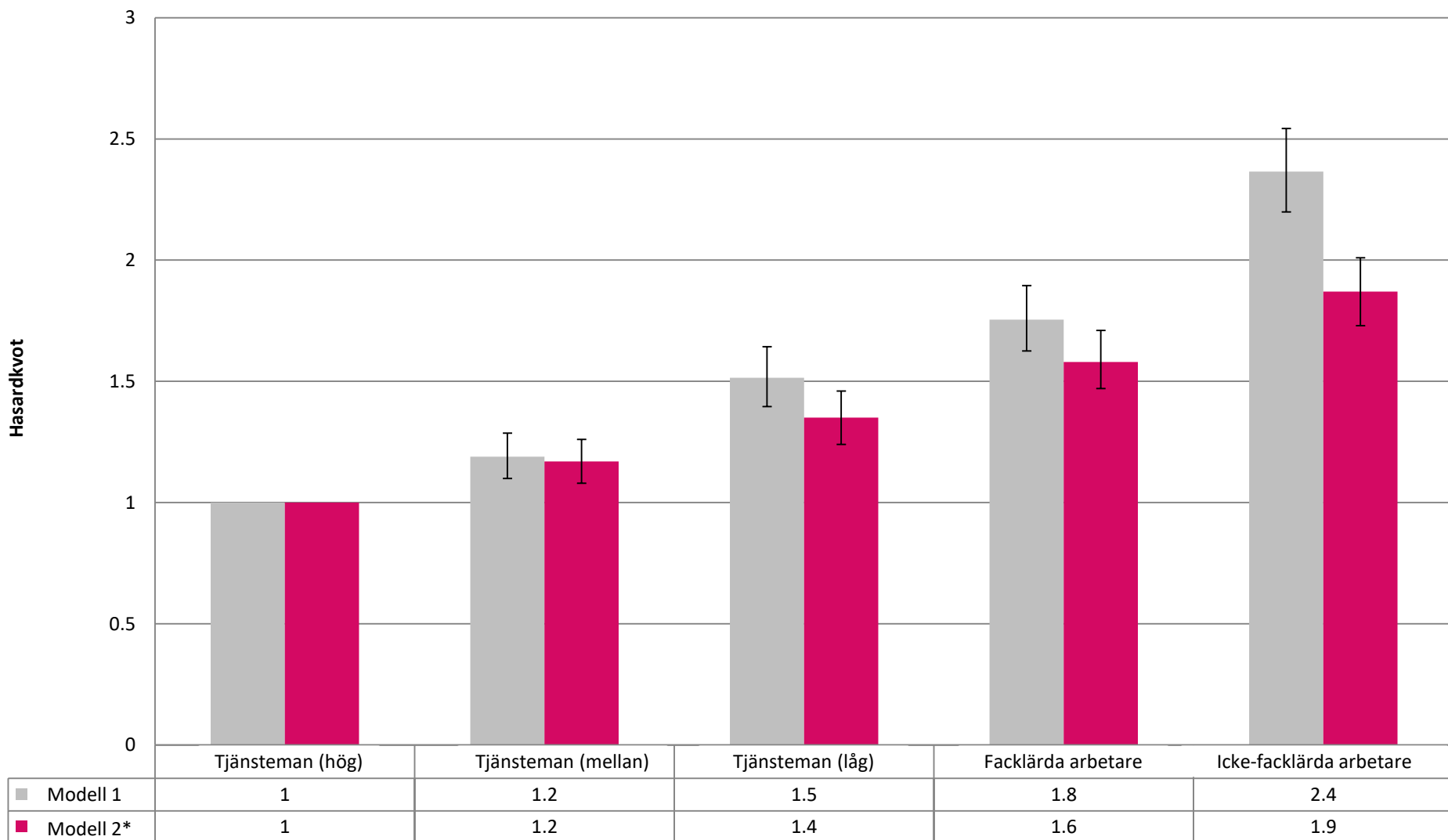
Alkoholrelaterad sjukdom

1988/2002 - 2009
Patientregistret
Slutenvård och öppenvård samt dödsfall

Cox-regression

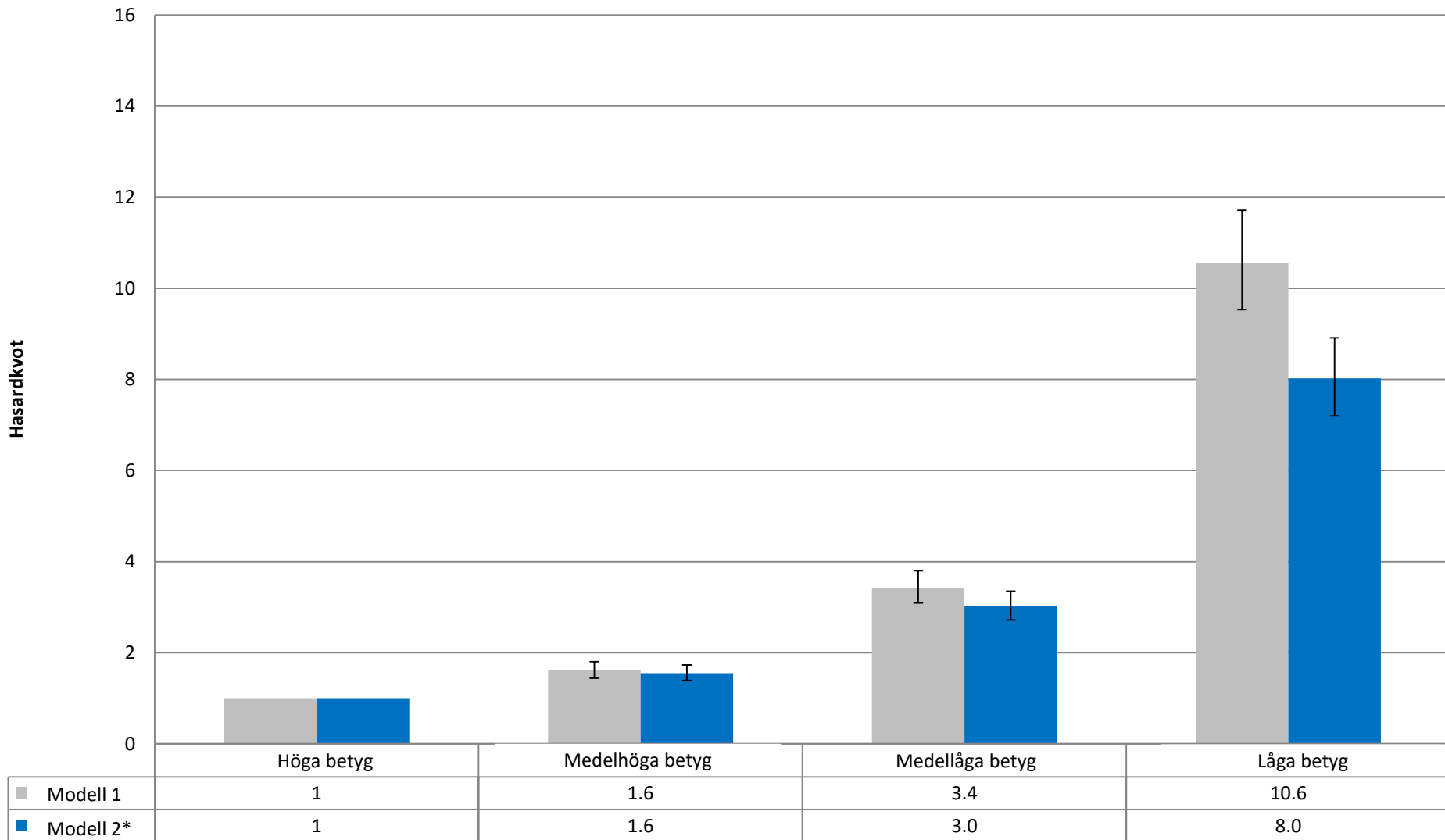
Studie 1: risk för alkoholrelaterad sjukdom och föräldrars socioekonomi

* Kontroll för boendeort (stad/land), moderns födelseland, föräldrars psykosociala problem

(Gauffin et al. 2013)

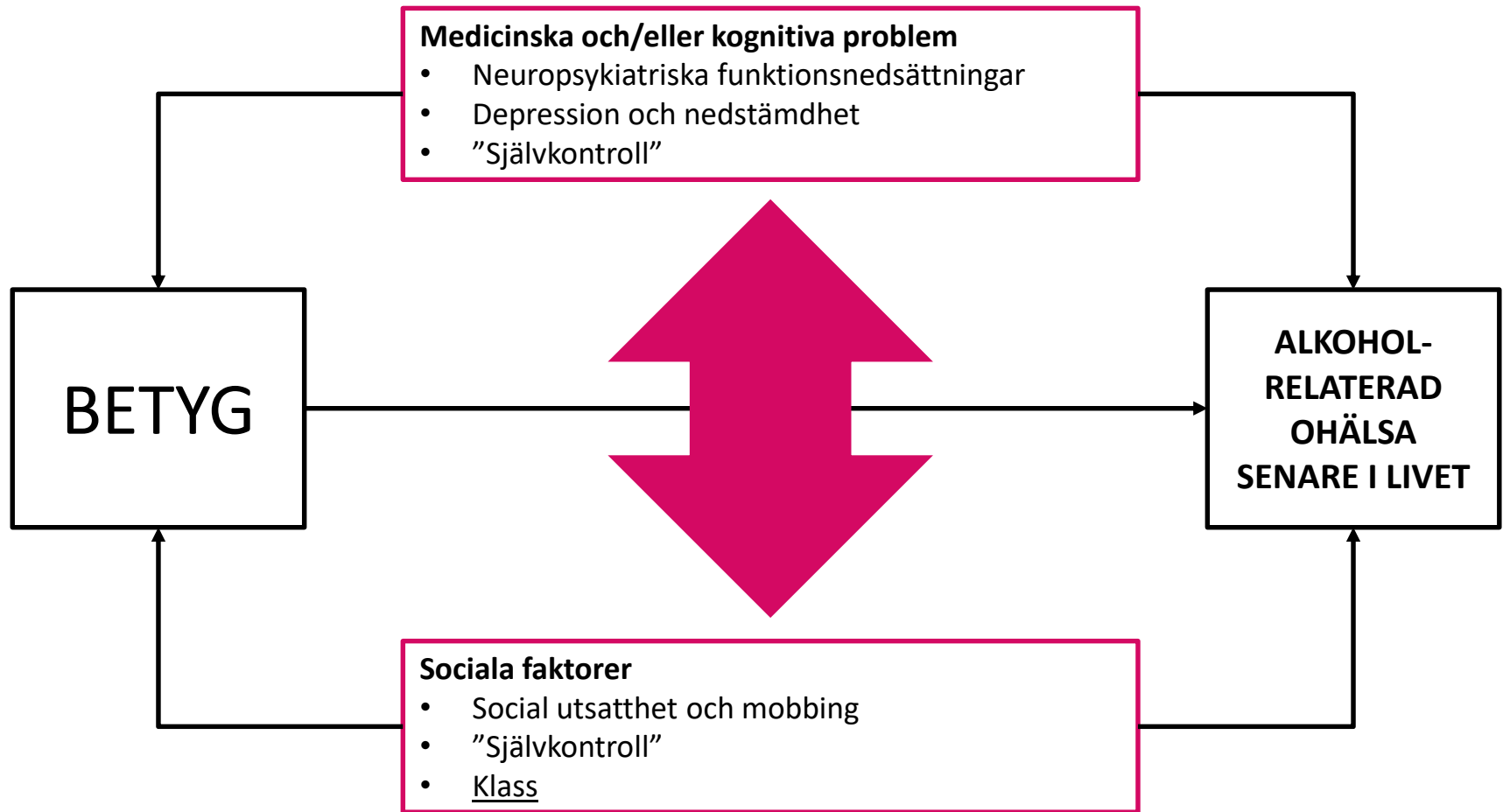
Studie 2: risk för alkoholrelaterad sjukdom och skolbetyg

* Kontroll för boendeort (stad/land), moderns födelseort, föräldrars psykosociala problem samt socioekonomisk bakgrund

(Gauffin et al. 2015)

Vad förklarar sambandet mellan betyg och alkoholrelaterad ohälsa senare i livet?

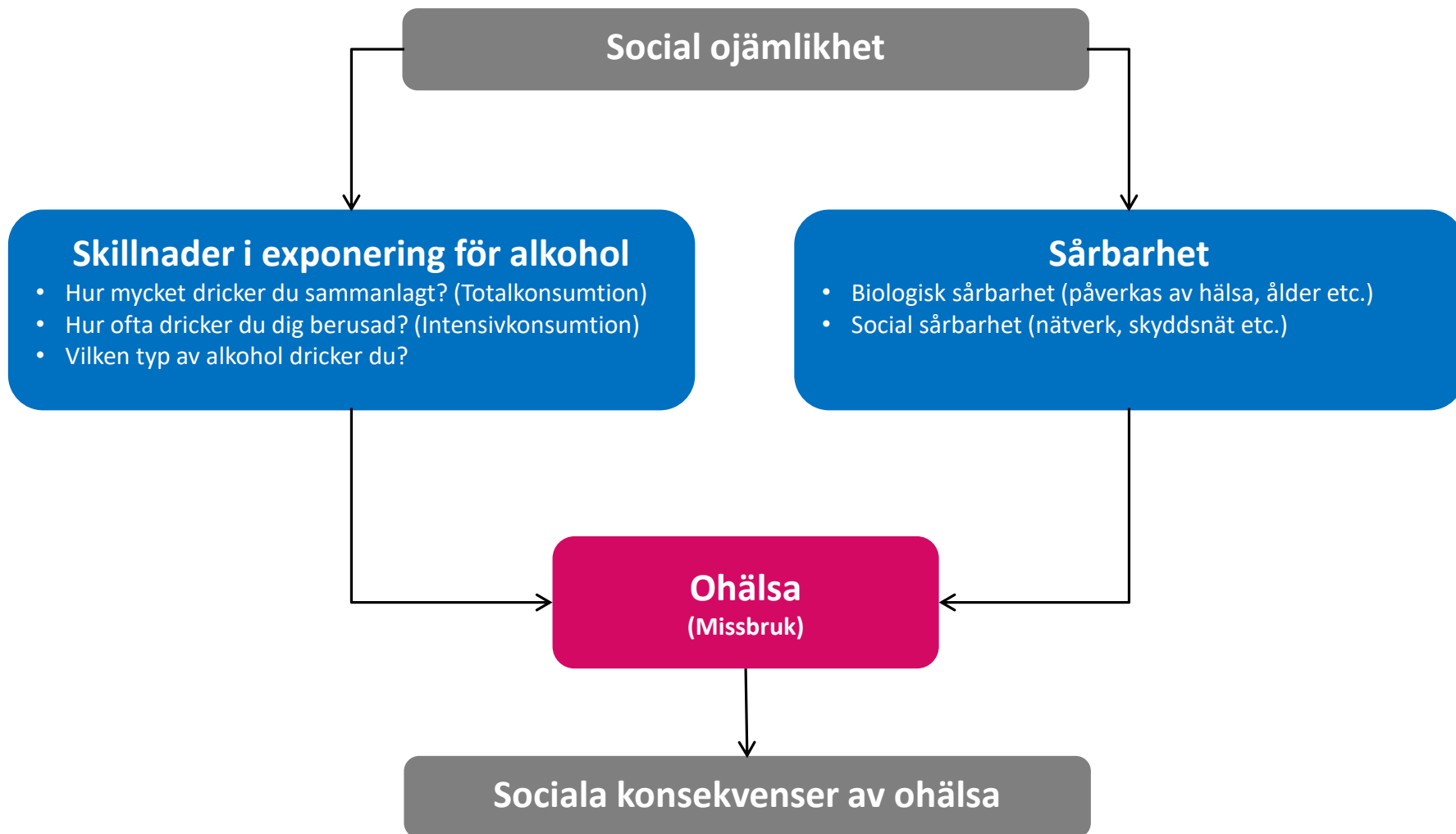
Avhandlingen handlar om samspelet mellan klass och skolbetyg som två dimensioner av social ojämlikhet

Varför blir människor sjuka av alkohol?

Exponering eller sårbarhet?

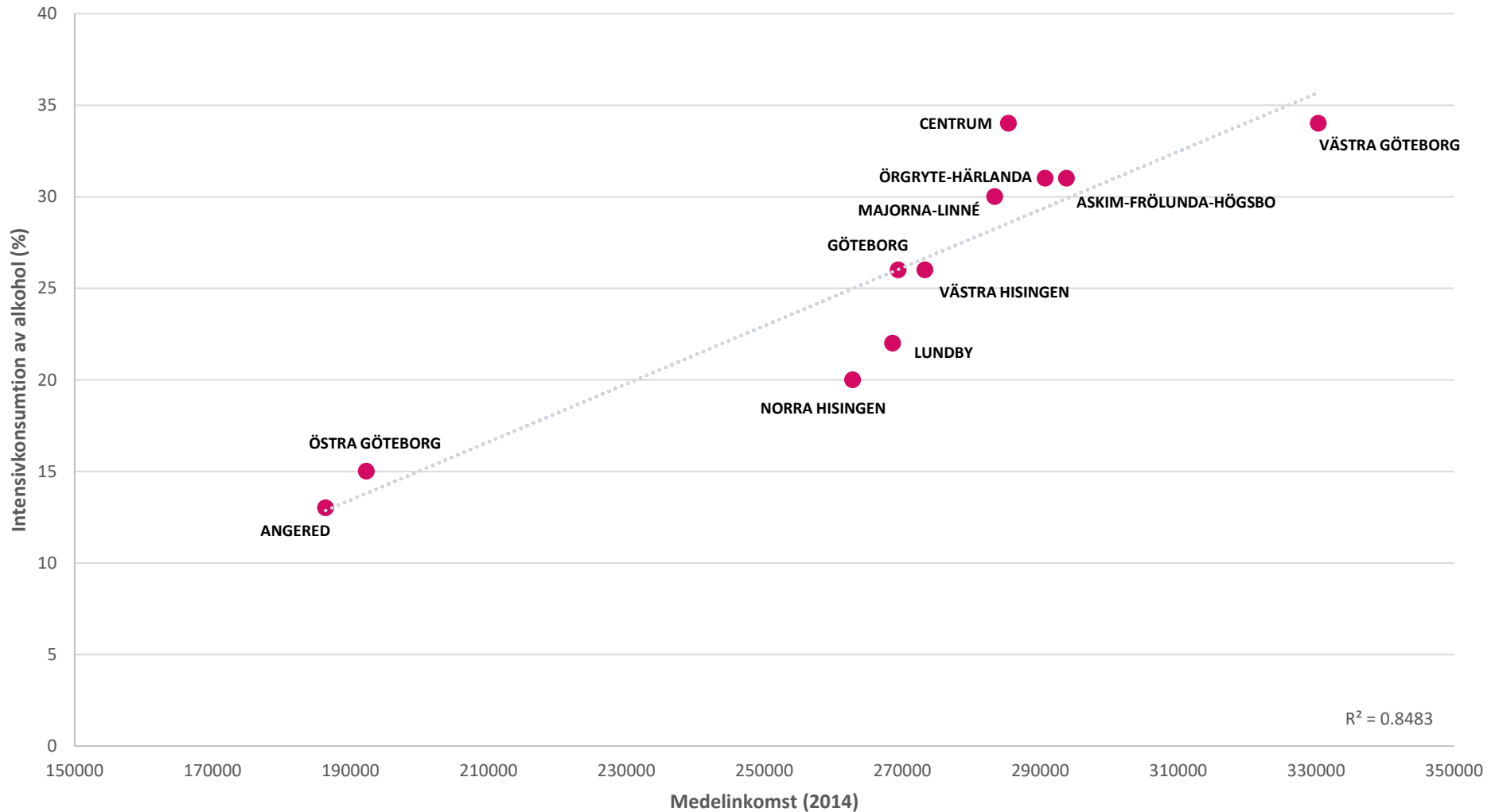
Konsumtion eller konsumtionens effekter?

Hur uppstår ojämlikhet i alkoholrelaterad ohälsa?

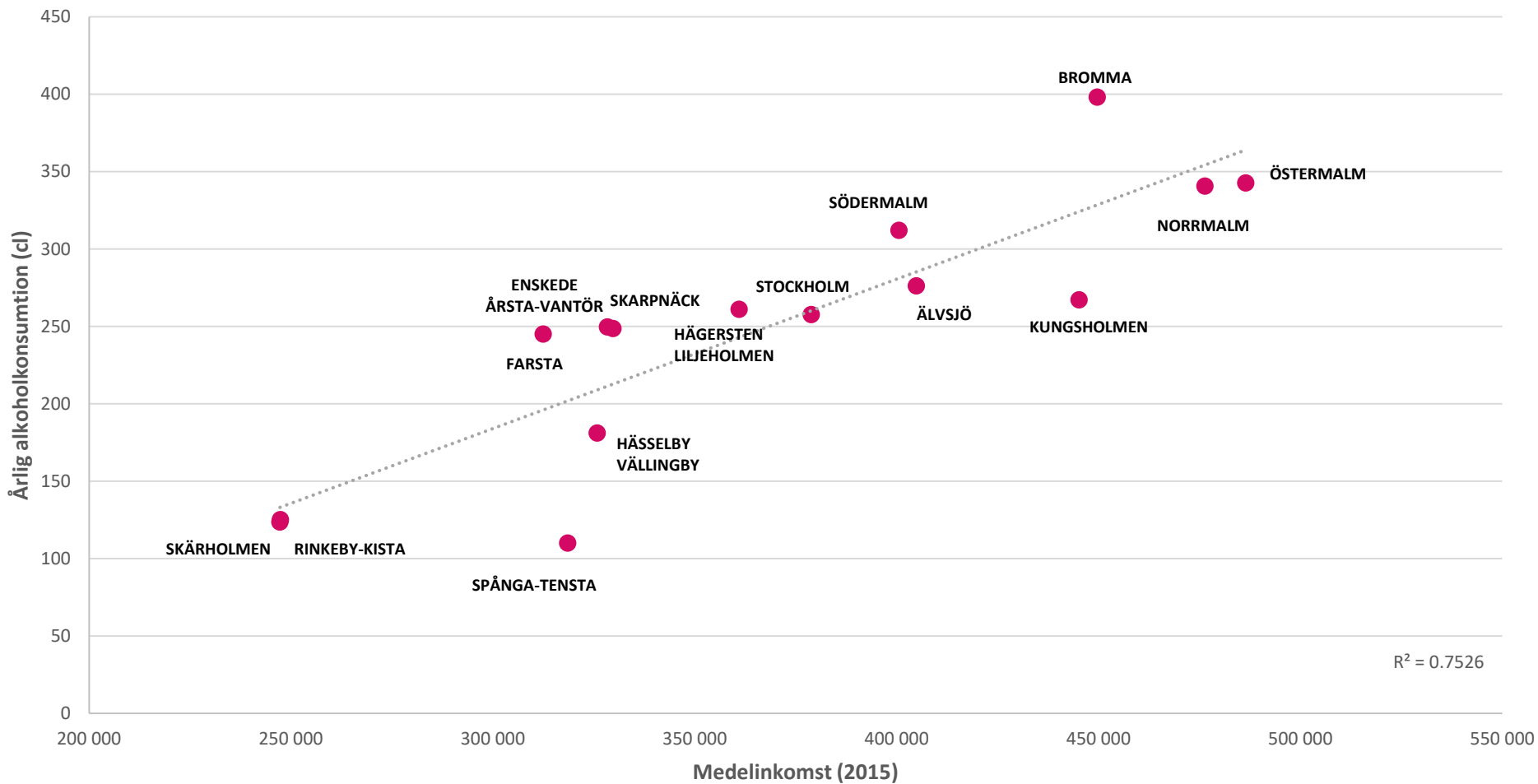

Exponering: Alkoholkonsumtion bland gymnasieungdomar i Göteborg

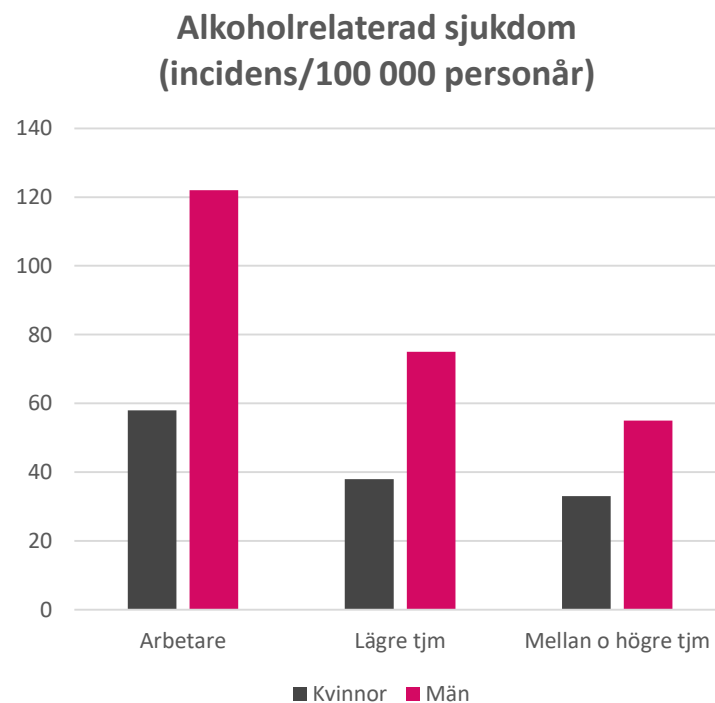
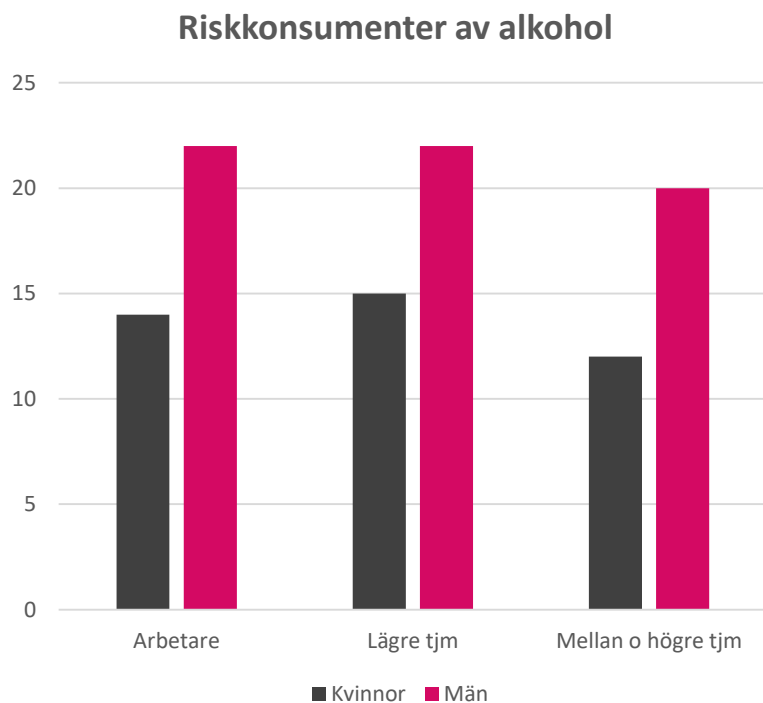
Intensivkonsumtion (t.ex. en flaska vin, sex folköl, fyra starköl eller 25 cl sprit) vid ett och samma tillfälle en gång i månaden eller oftare

Exponering: Alkoholkonsumtion bland gymnasieungdomar i Stockholm

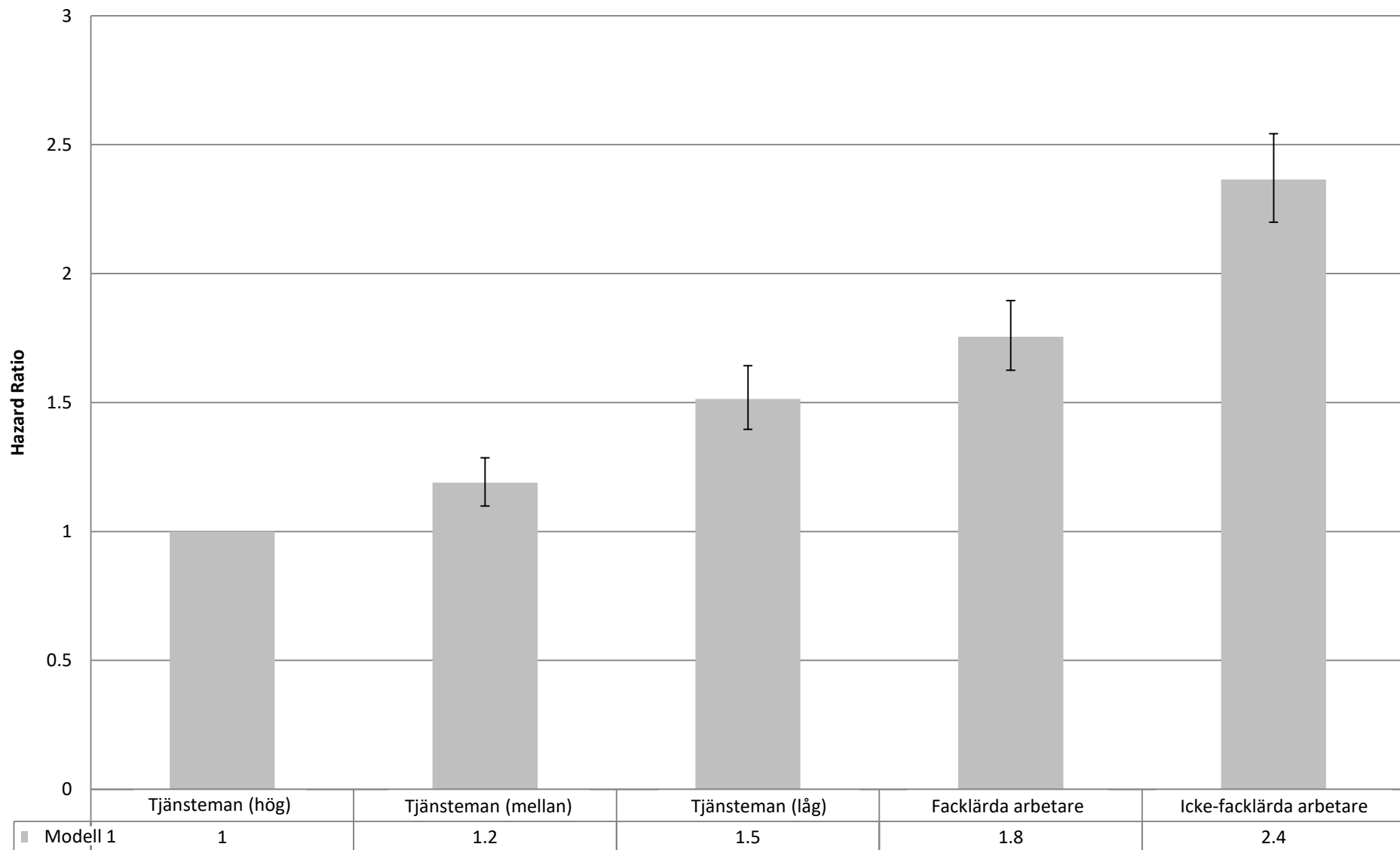
Alkoholkonsumtion och dess hälsoeffekter i den vuxna befolkningen

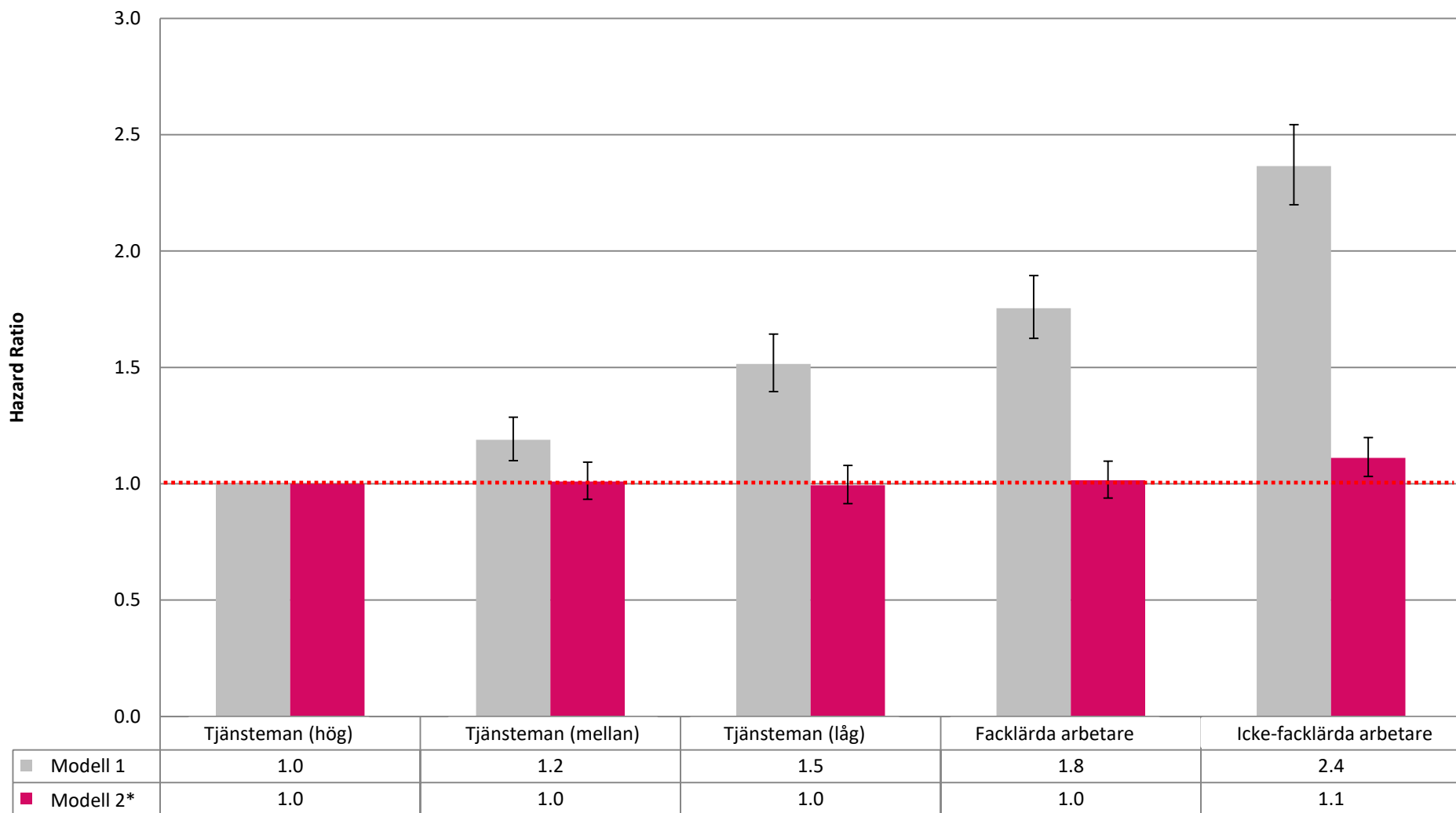
Ny avhandling visar att en fjärdedel av social ojämlikhet i alkoholrelaterad ohälsa kan härledas till sociala skillnader i konsumtion (Sydén 2016)

Social ojämlikhet i sårbarhet för alkohol kan därför antas vara en starkt bidragande orsak till alkoholrelaterad ojämlikhet i hälsa

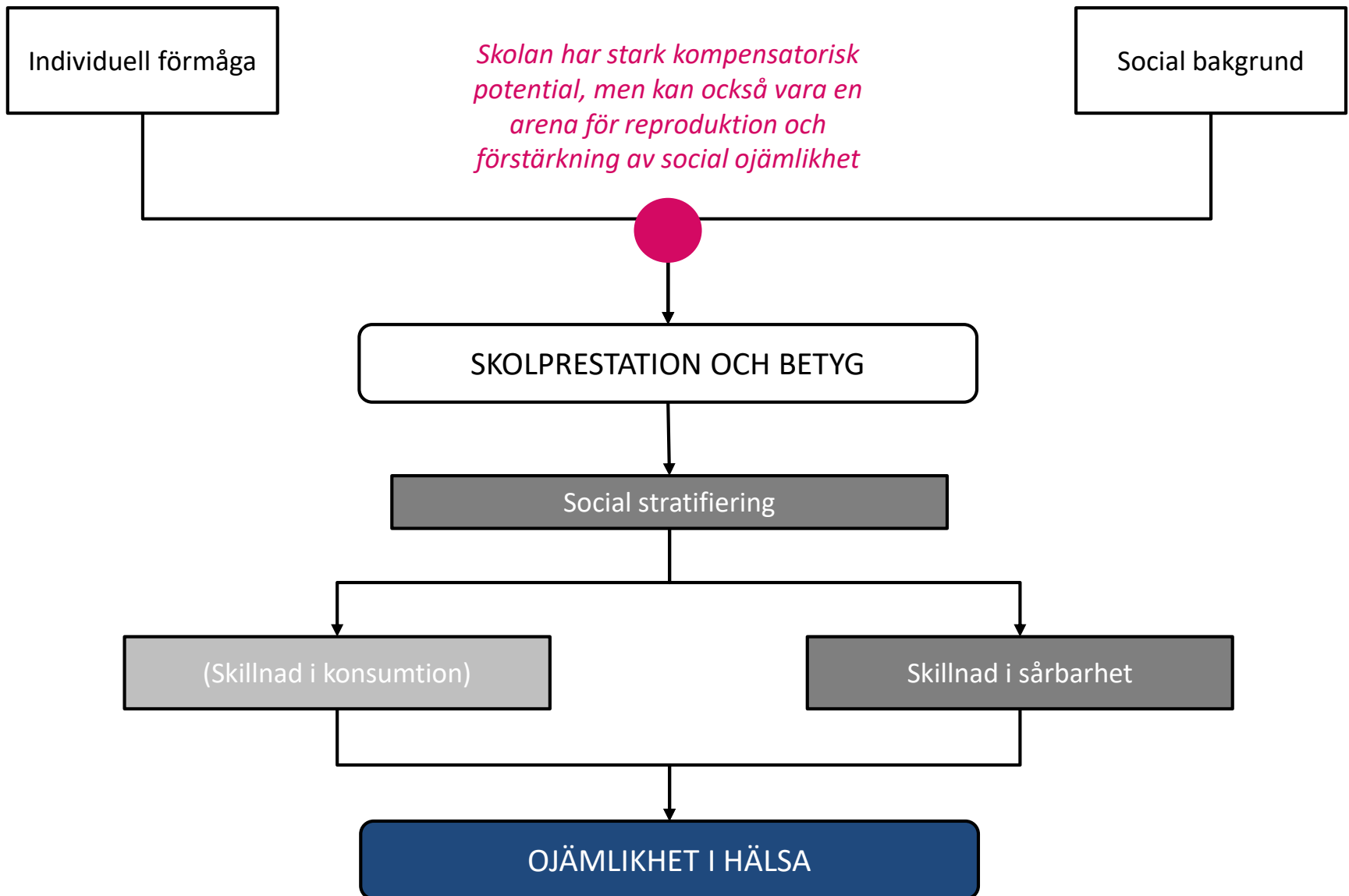
Konsumtionens effekter: Risk för alkoholrelaterad sjukdom och socioekonomi

Risk för alkoholrelaterad sjukdom och socioekonomi justerat för skolbetyg

Varför är skolan så viktig?

Klass och betyg

	Höga betyg	Medelhöga betyg	Medellåga betyg	Låga betyg
Föräldrar är höga tjänstemän	31.7 %	42.1 %	20.1 %	3.8 %
Föräldrar är icke-facklärda arbetare	6.3 %	25.9 %	40.6 %	23.9 %

74% av befolkningen med höga tjänstemän som föräldrar har betyg över genomsnittet att jämföra med 32% av befolkningen med icke-facklärda arbetarföräldrar

Sammanfattning

Klasskillnader i alkoholrelaterad ohälsa är en konkret manifestation av social ojämlikhet

Folkhälsoarbete som syftar till att framhäva konsumtionsskillnader som enskilt viktigaste faktor bortser från roten till problemet

Klass och skola är tätt sammankopplade

Vi är fortfarande mycket långt ifrån en jämlik skola

Skolan har enorm potential att kompensera för en svår start i livet

Även om skolbetyg kan ses som en proxyvariabel för en rad hälsofrämjande egenskaper, är det anmärkningsvärt att kopplingen mellan socioekonomisk uppväxtmiljö och alkoholrelaterad sjukdom senare i livet helt försvinner när analysen kontrollerar för skolresultat. En tolkning är att skolframgång och de dörrar den öppnar minskar sårbarhet för alkohol i vuxen ålder.

En god och jämlik skola är förutsättningen för en god och jämlik hälsa senare i livet

Karl Gauffin

karl.gauffin@chess.su.se

Källor

1. Diderichsen F, Evans T, Whitehead M. The Social Basis of Disparities in Health. In: Evans T, editor. Challenging inequalities in health: from ethics to action. NYC: Oxford University Press; 2001. p. 13-23.
2. Folkhälsomyndigheten. Folkhälsan i Sverige 2016 - Årlig rapportering. 2016.
3. Gauffin K. Embodiment of Inequality: The translation of childhood social inequality to alcohol related health disparities later in life. Stockholm: Karolinska Institutet; 2015.
4. Gauffin K, Hemmingsson T, Hjern A. The effect of childhood socioeconomic position on alcohol-related disorders later in life: a Swedish national cohort study. J Epidemiol Commun H. 2013;67(11):932-8.
5. Gauffin K, Vinnerljung B, Hjern A. School performance and alcohol-related disorders in early adulthood: a Swedish national cohort study. Int J Epidemiol. 2015.
6. Ljung R, Peterson S, Hallqvist J, Heimerson I, Diderichsen F. Socioeconomic differences in the burden of disease in Sweden. B World Health Organ. 2005;83(2):92-9.
7. Lundberg O, Albin M, Hartman L, Nilsson I, Sjögren A, Wieselgren I-M, et al. Det handlar om jämlik hälsa - utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete SOU2016:55. Kommissionen för jämlik hälsa; 2016.
8. Stockholms stad. Årsbokstabeller för inkomster, skatter och priser 2017 [Available from: <http://statistik.stockholm.se/publikationer/statistisk-arsbok-foer-stockholm/arsbokstabell-publ/arsbokstabeller-inkomster-skatter-och-priser-3>].
9. Sydén L. Socioeconomic differences in alcohol habits, alcohol-related disorders and mortality: Karolinska institutet; 2016.
10. Göteborgs stad. Skolelevers drogvanor Göteborg 2016. 2016.
11. Stockholms stad. Stockholmsenkäten Årsrapport 2016. Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. 2016.
12. Göteborgs stadsledningskontor. Samhällsanlys och Statistik 2015 [Available from: http://statistik.goteborg.se/Global/Faktablad/G%C3%B6teborgsblad/GbgBlad2015/G%C3%B6teborg_SDN%202015.pdf].